

INSTYTUT FILOZOFII ZAGADNIENIA NA EGZAMIN DYPLOMOWY - LICENCJACKI Z FILOZOFII

I. Metafizyka

Zagadnienie 1: Metafizyka jako „filozofia pierwsza”. Metafizyka a ontologia. Typy współczesnej metafizyki analitycznej.

Literatura:

- W. Stróżewski, *Ontologia* (rozdział I), Kraków 2004.
B. Paź, *Ontologia versus metafizyka? Geneza, rozwój i różne postaci nowożytnej teorii bytu*, „Filo-Sofija” 4 (2011), s. 817-847.
T. Szubka, *Główne typy metafizyki analitycznej*, „Filo-Sofija” 4 (2011), s. 849-864.

Zagadnienie 2: Trzy teorie bytu: Arystoteles, św. Tomasz z Akwinu, Leibniz.

Literatura:

- Arystoteles, *Metafizyka*, Warszawa 1983.
Św. Tomasz z Akwinu, *Byt i istota*, Lublin 1994.
G.W. Leibniz, *Monadologia*, Toruń 1991.

Zagadnienie 3: Absolut i byt względny. Podstawowe kryteria różnicy: konieczność – niekonieczność, wieczność – czasowość, nieskończoność – skończoność.

Literatura:

- E. Gilson, *Bóg i filozofia*, Warszawa 1982.
E. Morawiec, *Podstawowe zagadnienia metafizyki klasycznej*, Warszawa 1998.
A. B. Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków 1964.

Zagadnienie 4: Złożenia bytu i transcendentalne własności bytu.

Literatura:

- M. A. Krapiec, *Metafizyka*, Lublin 2004.
W. Stróżewski, *Istnienie i wartość*, Kraków 1981.
A. B. Stępień, *Wprowadzenie do metafizyki*, Kraków 1968.

II. Epistemologia i ogólna metodologia nauk

Zagadnienie 5: Teoria poznania a inne nauki o poznaniu. Współczesne koncepcje epistemologii. Metodologia nauk (definicje, ujęcia), metodologia nauk a inne metanauki, metodologiczny schemat charakterystyki nauk.

Literatura:

- A. B. Stępień, *Teoria poznania. Zarys kursu uniwersyteckiego*, Lublin 1971.
S. Judycki, *Epistemologia XX wieku: przegląd stanowisk*, „Roczniki Filozoficzne” 46/47 (1998/1999), s. 6-66.

S. Kamiński, *Nauka i metoda*, Lublin 1994.

R. Ziemińska, *Zwrot naturalistyczny we współczesnej epistemologii*, „Filo-Sofija” 1 (2001), s. 299-317: http://www.whus.pl/files/whus/nr1_r_ziemińska.pdf

Zagadnienie 6: Współczesne teorie prawdy; pojęcie prawdy w koncepcjach nauki.

Literatura:

J. Woleński, *Teorie prawdy w XX wieku*, [w:] tenże, *Epistemologia*, Warszawa 2005, s. 100-141.

S. Judycki, *Prawda i kryterium prawdy: korespondencja, koherencja, praktyka*, „Kwartalnik Filozoficzny” 27 (1999), z. 4, s. 23-45.

S. Judycki, *O klasycznym pojęciu prawdy*, „Roczniki Filozoficzne” 49 (2001), z. 1, s. 25-62.

A. Jonkisz, *Pojęcie prawdy w koncepcjach teorii naukowych*, w: *Postacie prawdy*, red. A. Jonkisz, Katowice 1999.

Zagadnienie 7: Problem realizmu i idealizmu w epistemologii i filozofii nauki.

Literatura:

J. Woleński, *Realizm i antyrealizm*, [w:] tenże, *Epistemologia*, Warszawa 2005, s.464-491.

S. Judycki, *Realizm i idealizm: struktura problemu*, „Analiza i Egzystencja” 9 (2009), s. 7-34.

S. Judycki, *Twardy problem realizmu metafizycznego i współczesny antyrealizm*, „Roczniki Filozoficzne” 57 (2009), nr 1, s. 49-74.

A. Grobler, *Metodologia nauk*, Kraków 2006.

J. Życiński, *Elementy filozofii nauki*, Tarnów 1996.

Zagadnienie 8: Współczesne koncepcje rozwoju i postępu naukowego.

Literatura:

A. Chalmers, *Czym jest to, co zwiemy nauką?*, Wrocław 1993.

S. Kamiński, *O rozwoju teorii empirycznej*, [w:] tenże, *Metoda i język*, Lublin 1994, s. 373-384.

Z. Hajduk, *Metodologia nauk przyrodniczych*, Lublin 2002.

III. Filozofia przyrody ożywionej i nieożywionej

Zagadnienie 9: W bytach i zjawiskach obecnych w przyrodzie występuje determinizm, chociaż niekiedy tylko w postaci prawidłowości probabilistycznych.

Literatura:

M. Heller, M. Lubański, S. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne nauki współczesnej. Wstęp do filozofii przyrody*, Warszawa 1992, s. 268-348.

Zagadnienie 10: Dane obserwacyjne współczesnej kosmologii wskazują, że struktury wszechświata podlegają ewolucji i rozpoczęły się od stanu zwanego osobliwością początkową.

Literatura:

M. Heller, M. Lubański, S. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne nauki współczesnej. Wstęp do filozofii przyrody*, Warszawa 1992, s. 268-348.

M. Heller, *Granice kosmosu i kosmologii*, Warszawa 2005.

W. Heisenberg, *Ponad granicami*, Warszawa 1979, s. 127-141.

J. Życiński, *Bóg i ewolucja. Podstawowe pytania ewolucjonizmu chrześcijańskiego*, Lublin 2002.

IV. Filozofia człowieka

Zagadnienie 11: Wyjątkowość człowieka w świecie (geneza człowieka; podobieństwa i różnice człowieka względem świata biologicznego, ludzka świadomość i cielesność).

Literatura:

- R. Darowski, *Filozofia człowieka: Zarys problematyki – Antologia tekstów*, Kraków 2008.
R. Ingarden, *Książeczka o człowieku*, Kraków 2009.
G. Haeflner, *Wprowadzenie do antropologii filozoficznej*, cz. B, Kraków 2006.
Wokół genezy człowieka. Studia i rozprawy, red. P. S. Mazur, Kraków 2013.
R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

Zagadnienie 12: Struktura bytowa człowieka (jedność pierwiastka duchowego i materialnego a inne stanowiska; niematerialność i nieśmiertelność duszy ludzkiej).

Literatura:

- M. A. Krąpiec, *Ja-człowiek*, Lublin 2005.
P. Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka*, Kraków 2016.

Zagadnienie 13: Ludzka wolność i świat wartości (natura ludzkiej wolności i jej rodzaje; dobro a dziedziny wartości; rola wartości w urzeczywistnieniu potencjalności człowieka).

Literatura:

- Dynamizm - dynamizm ludzki - dynamizm osoby. Studia i rozprawy*, red. P. S. Mazur, Kraków 2014.
R. Darowski, *Filozofia człowieka: Zarys problematyki – Antologia tekstów*, Kraków 2008.
J. Tischner, *O człowieku*, Wrocław 2003.
R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

Zagadnienie 14: Osoba ludzka (substancja, natura, osoba, osobowość; właściwości osoby ludzkiej, godność osoby oraz wynikające z niej prawa i obowiązki).

Literatura:

- P. Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka*, Kraków 2016.
S. Kowalczyk, *Zarys filozofii człowieka*, Sandomierz 2002.
C. Valverde, *Antropologia filozoficzna*, Poznań 1998.
R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, tłum. J. Merecki SDS, Warszawa 2001.

V. Etyka

Zagadnienie 15: Absolutyzm i relatywizm w etyce (etyka tomistyczna, subiektywizm, utylitaryzm, personalizm).

Literatura:

- T. Ślipko, *Granice życia*, Kraków 1994, s. 351-357.
R. Spaemann, *Szczęścia a zycliwość. Esej o etyce*, Lublin 1997, s. 160-175.

- T. Biesaga, *Uzasadnianie norm moralnych w bioetyce*, „Medycyna Praktyczna” 6 (2004), s. 23-26, przedruk w: T. Biesaga, *Elementy etyki lekarskiej*, Kraków 2006, s. 49-56.
K. Saja, *Etyka normatywna. Między konsekwencjonalizmem a deontologią*, Kraków 2015, s. 65-131, 151-206.

Zagadnienie 16: Sumienie jako ostateczna podmiotowa norma postępowania moralnego.

Literatura:

- T. Ślipko, *Zarys etyki ogólnej*, Kraków 2004, s. 373-391.
R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, Warszawa 2001, s. 201-219.
R. Spaemann, *Podstawowe pojęcia moralne*, Lublin 2000, s. 63-84.
J. Gorczyca, *Zarys etyki fundamentalnej*, Kraków 2014, s. 144-168.

Zagadnienie 17: Naturalne źródła moralności w kontekście dążenia człowieka do dobra oraz koncepcji prawa naturalnego.

Literatura:

- T. Ślipko, *Zarys etyki ogólnej*, Kraków 2004, s. 287-332.
J. Gorczyca, *Zarys etyki fundamentalnej*, Kraków 2014, s. 126-143.
R. Spaemann, *Szczęścia a życzliwość. Esej o etyce*, Lublin 1997, s. 208-227.

Zagadnienie 18: Status ontyczny i moralny człowieka w okresie prenatalnym i jego uprawnienia etyczne.

Literatura:

- R. Spaemann, *Osoby. O różnicy między czymś a kimś*, Warszawa 2001, s. 291-305.
T. Biesaga, *Status embrionu – stanowisko personalizmu ontologicznego*, „Medycyna Praktyczna” 78 (161-162) 2004, s. 28-31, przedruk [w:] *Bioetyka polska*, red. T. Biesaga, Kraków 2004, s. 257-264.

Zagadnienie 19: Podstawowe problemy etyki szczegółowej (stosowanej): etyka obowiązków osoby wobec samej siebie, etyka w wymiarze społecznym.

Literatura:

- T. Ślipko, *Zarys etyki szczegółowej*, Kraków 2009.
J. Hołowka, *Etyka w działaniu*, Warszawa 2001.

VI. Filozofia społeczna

Zagadnienie 20: Podstawowym zadaniem władzy państwowej jest realizacja dobra wspólnego obywateli, natomiast obywatele mają obowiązek brania czynnego udziału w życiu politycznym i społecznym swego państwa.

Literatura:

- J. Höffner, *Chrześcijańska nauka społeczna*, Kraków 1991.
P. Śpiewak, *W stronę wspólnego dobra*, Warszawa 1998.
Cz. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 1994.

Zagadnienie 21: Źródłem różnorodnych form życia społecznego oraz odnoszących się do nich wartości i norm moralnych jest osobowa natura bytu ludzkiego.

Literatura:

Jan Paweł II, *Centesimus annus* (wiele wydań).
Cz. Strzeszewski, *Katolicka nauka społeczna*, Lublin 1994.
Sobór Watykański II, *Gaudium et spes* (wiele wydań).

Zagadnienie 22: Koncepcja sprawiedliwości społecznej wypracowana przez katolicką naukę społeczną a koncepcja liberalna, komunitariańska, libertariańska i socjalistyczna.

Literatura:

W. Kymlicka, *Współczesna filozofia polityczna*, Warszawa 2009.
St. Kowalczyk, *Idea sprawiedliwości społecznej a myśl chrześcijańska*, Lublin 1998.
R. Nozick, *Anarchia państwo utopia*, Warszawa 1999.
J. Rawls, *Teoria sprawiedliwości*, Warszawa 1994.
M. Walzer, *Sfery sprawiedliwości. Obrona pluralizmu i równości*, Warszawa 2007.

VII. Filozofia Boga i religii

Zagadnienie 23: Klasyczna problematyka Boga a kryzys współczesnego myślenia metafizycznego i próby poszukiwania nowej metafizyki.

Literatura:

W. Stróżewski, *Bóg i świat w myśli św. Tomasza z Akwinu oraz Metafizyka jako projekt*, [w:] tenże, *Istnienie i sens*, Kraków 2005, s. 81-132; 358-380.
M. Szulakiewicz, *Poszukiwania metafizyczne* Toruń 2014; rozdz. III: "Bóg dzisiaj – metafizyka w praktyce", s. 125-178.
M. Szulakiewicz, *Dialog i metafizyka. W poszukiwaniu nowej filozofii pierwszej*, Toruń 2006, rozdz. V: "Metafizyka i chrześcijaństwo", s. 178-218.

Zagadnienie 24: Kwestia (nie)pojmuwalności absolutnego Boga a interpretacja języka religijnego (dosłowność, symbol/metafora, analogia, teologia apofatyczna).

Literatura:

L. Dupre, *Inny wymiar*, Kraków 1991, rozdz. V: "Symbolizm słów".
P. Sikora, *Logos niepojęty*, Kraków 2010.
P. Tillich, *Istota języka religijnego* [w:] tenże, *Pytanie o Nieuwarunkowane*, Kraków 1994, s. 135-147.
S. Ziemianski SJ, *Teologia naturalna. Filozoficzna problematyka Boga*, Kraków 2008.

Zagadnienie 25: Religia a filozofia. Uwzględnij następujące zagadnienia: religijne źródła filozofii; refleksja jako integralny element zaangażowania religijnego; kwestia wyznaczenia granicy pomiędzy myśleniem religijnym a filozoficznym.

Literatura:

L. Dupre, *Inny wymiar*, Kraków 1991, s. 93-119.
H. Dumery, *Problem Boga w filozofii religii*, Kraków 1994, s. 29-58.
P. Tillich, *Pytanie o Nieuwarunkowane*, Kraków 1994, s. 29-53.

Zagadnienie 26: Doświadczenie religijne a religijna postawa wiary. Uwzględnij następujące zagadnienia: bierne a czynne formy doświadczenia religijnego; wiara religijna jako całoosobowe zaangażowanie a treść wiary; problem określenia ostatecznego przedmiotu wiary; problemy związane z uzasadnianiem wiary.

Literatura:

- L. Dupre, *Imy wymiar*, Kraków 1991, s. 17-53.
A. MacIntyre, *Postawa religijna*, [w:] *Fragmenty filozofii analitycznej. Filozofia religii*, red. B. Chwedeńczuk, Warszawa, s. 235-250.
Ch. Taylor, *Oblicza religii dzisiaj*, Kraków 2002, s. 7-27.
H. Dumery, *Problem Boga w filozofii religii*, Kraków 1994, s. 108-130.
J. Hick, *Wiara chrześcijańska w świetle koncepcji „doświadczenia-jako”*, „Znak” 1 (1994), s. 66-80.